

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології і педагогіки
Педагогічний факультет
Кафедра теорії і методики виховання**

ІННОВАТИКА У НАВЧАННІ ТА ВИХОВАННІ

**Часопис кафедри
Випуск 3**

Рівне-2014

УДК – 37.09:005.591.6

Інноватика у навчанні та вихованні. Часопис кафедри.
Випуск 3 / Упор. Ціпан Т.С. – Рівне: РДГУ, 2014. – 108 с.

Рецензенти:

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри практичної психології та психотерапії
Рівненського державного гуманітарного університету;

Ящук І. В., професор, доктор педагогічних наук,
професор, декан факультету початкової освіти і філології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 2 від 23 березня 2014 року).

© РДГУ, 2014

З М І С Т

Кособуцька Г. П.	Посвята.....	3
Дем'янюк Т. Д.	Інноваційні технології духовно-морального виховання особистості у позашкільному закладі.....	6
Петренко О. Б.	Гендерний підхід у громадянському вихованні учнів: актуалізація ідей В. О. Сухомлинського.....	18
Кириленко С. В.	Громадянське виховання учнів як стратегічний напрям розвитку громадянського суспільства в Україні...	27
Кіян О. І.	Громадянське виховання у системі роботи класного керівника в умовах Євроінтеграції вітчизняної освіти.....	37
Сойчук Р. Л.	Формування національної ідентичності громадян України в умовах Євроінтеграції.....	41
Гринькова Н. М.	Громадянське виховання молодших школярів у позашкільних навчальних закладах: теоретичний аспект.....	52
Ціпан Т. С.	Взаємодія дитячого об'єднання і сім'ї у громадянському вихованні зростаючої особистості.....	60
Булига І. І.	Релігійна толерантність як імператив сучасності.....	67

Шутяк В. Г.	Громадянське виховання учнів початкових класів на уроках трудового навчання.....	77
Стельмашук Ж. Г.	Виховання дисциплінованості особистості учнів у контексті формування у них громадянської культури.....	83
Сорочинська Т. А.	Особливості формування громадянськості майбутнього вчителя педагогічних закладів Рівненщини (1939-1958 рр.).....	92
Баліка Л. М.	Роль шкільної бібліотеки у становленні національного виховання незалежної України.....	97

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Баліка Людмила Миколаївна – здобувач Рівненського державного гуманітарного університету

Булига Ірина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент Рівненського державного гуманітарного університету

Вознюк Галина Федорівна – завідувачка відділу освіти Дубенської райдержадміністрації Рівненської області

Гринькова Надія Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент Рівненського державного гуманітарного університету

Дем'янюк Тамара Дмитрівна – професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання, НДІ інноваційних виховних технологій (1994-2013 рр.)

Кириленко Світлана Володимирівна – кандидат педагогічних наук, начальник відділу інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи Інституту інноваційних технологій і змісту освіти

Кіян Ольга Іванівна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України

Кособуцька Галина Пилипівна – доцент Рівненського державного гуманітарного університету

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання рівненського державного гуманітарного університету

Сойчук Руслана Леонідівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету

Сорочинська Тетяна Адамівна – аспірант кафедри загальної і соціальної педагогіки та управління освітою Рівненського державного гуманітарного університету

Стельмашук Жанна Григорівна – викладач Рівненського державного гуманітарного університету

Ціпан Тетяна Степанівна – кандидат педагогічних наук, в. о. доцента Рівненського державного гуманітарного університету

Шуťяк Володимир Георгійович – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач відділу аспірантури Рівненського державного гуманітарного університету

Наукове видання

ІННОВАТИКА У НАВЧАННІ ТА ВИХОВАННІ

**Часопис кафедри
Випуск 3**

Підписано до друку 24.04.2014 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 5,15. Замовлення №155/1. Наклад 300.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
Рівненського державного гуманітарного університету

Інноватика у навчанні та вихованні. Часопис кафедри.
Випуск 3 / Упор. Ціпан Т.С. – Рівне: РДГУ, 2014. – 107 с.

УДК – 37.09:005.591.6

РОЛЬ ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ У СТАНОВЛЕННІ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

***Анотація.** Стаття присвячена актуальній проблемі становлення національного виховання, формуванню ціннісних ставлення у процесі роботи шкільної бібліотеки.*

***Ключові слова:** шкільна бібліотека, навчально-виховний процес, ціннісні ставлення.*

Постановка проблеми. Шкільна бібліотека – це осередок інтересу, культури, національної пам'яті. Василь Сухомлинський підкреслював, що школа стає справжнім осередком культури лише у тому разі, коли в ній панують культ Батьківщини, культ людини, культ рідного слова і культ книги.

Сучасне виховання має відігравати випереджувальну роль в демократичному процесі, ставати засобом відродження національної культури, припинення морально-духовної деградації, стимулом пробудження таких якостей, як совість, патріотизм, людяність, почуття власної гідності, творча ініціатива, підприємливість тощо; гарантом громадського миру і злагоди в суспільстві [1]. Важлива роль у відродженні національної культури, освіти, інформатизації освітнього простору належить шкільній бібліотеці, яка є структурним підрозділом загальноосвітнього навчального закладу і здійснює бібліотечно-інформаційне та культурно-просвітницьке забезпечення навчально-виховного процесу, формує науковий світогляд особистості, виховує в учнів культуру читання, бережливе ставлення до підручників, виконує задоволення національно культурних запитів учнів, педагогів, батьків, комплектує книжкові фонди тощо.

Загальний аналіз досліджень з проблеми. Проблемам розвитку й функціонування шкільних бібліотек присвячені роботи вчених Т.Жукової, О.Іванової, О.Ястребцевої та ін. [4; 7; 11]. Вивченню читання дітей і підлітків присвячені праці І.Тихомирової, В.Чудинової, Ю.Мелентьевої й ін. [10; 5].

Однак проблема ролі шкільної бібліотеки у становленні національного виховання на сьогодні досліджена недостатньо, тому саме її ми й обрали **предметом дослідження**.

Виклад основного матеріалу дослідження. Книга завжди була, є і буде духовним скарбом нації. Педагогічний потенціал книги особливо важливий тепер, коли продовжується процес утілення в життя Національної програми виховання дітей та учнівської молоді в Україні. Нашій нації завжди був притаманний потяг до знань і це прагнення реалізовувалось через книгу. Тому не випадково шкільна бібліотека повинна бути осередком формування ціннісних ставлень особистості.

Шкільна бібліотека – бібліотека при школі, яка забезпечує учнів та вчителів навчальною, науковою, художньою літературою та періодикою [8]. Шкільна бібліотека – одна з найважливіших ділянок роботи. Вона здійснює єдину для школи державну програму національної освіти і виховання дітей, сприяє формуванню культури, саморозвитку особистості підвищенню інформаційної, освітньої, виховної, пізнавальної, інтелектуальної діяльності школярів. Головна мета її діяльності – надання допомоги вчителям у забезпеченні сприятливих умов для самореалізації особистості відповідно до її інтересів та суспільних вимог; реалізація індивідуального підходу до особистості; сприяння набуттю дітьми та учнівською молоддю соціального досвіду, успадкування ними духовних надбань українського народу; виховання національної свідомості, любові до рідної землі, родини, свого народу, держави; формування мовної культури; забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, старших за себе, турбота про молодших і хворих; культивування кращих рис українського менталітету: працелюбності, свободи, толерантності. Успіх реалізації мети залежить від грамотного планування, яке є організуючим началом всієї діяльності бібліотек. Структуру плану роботи шкільної бібліотеки (за Т.Д.Дем'янюк [6]) пропонуємо у таблиці 1.

Таблиця 1.

Орієнтовна структура плану роботи шкільної бібліотеки

З орієнтованої структури плану випливає, що система роботи шкільної бібліотеки передбачає організацію книжкових фондів і каталогів; діяльність на допомогу процесу національного відродження і духовного становлення учнів-читачів, пріоритетність надається громадянському та патріотичному вихованню; обслуговування учнів, вчителів та пропаганда літератури, надання допомоги учнівській організації та творчим об'єднанням учнів; робота з батьками; підвищення професійної компетентності [6].

Бібліотекар знаходиться в постійному творчому пошуку, запроваджує активні форми і методи пропаганди національної культури, допомагає усвідомити учням, що книга не тільки матеріальна, а й духовна цінність, невіддільна від понять Батьківщина, чесність, справедливість.

Враховуючи те, що інтереси читачів концентруються навколо основних тем, пріоритетними напрямками роботи бібліотеки є: філософсько-світоглядна підготовка учнів; громадянське і патріотичне виховання; розвиток моральних рис і почуттів; громадянської і соціальної відповідальності; національної свідомості і самосвідомості; вироблення свідомого ставлення до праці; формування екологічної культури; розвиток потреби у здоровому способі життя; фізичне вдосконалення; підготовка до сімейного життя, формування культури сімейних відносин [6].

Система ж роботи бібліотеки з національного виховання передбачає доцільні зв'язки уроків і різних форм позакласної діяльності учнів, які Т.Д.Дем'янюк пропонує у вигляді схеми (Див. таблицю 2) [6].

Практика роботи свідчить, що без звички читати, без вміння користуватися книгою, знаходити потрібну книгу, без прилучення учнів до справ і життя народу не можна виховати гідного громадянина своєї держави. Постійно приділяється увага вихованню бібліотечно-бібліографічних знань, для чого розробляється і пропонується система бібліотечних уроків:

- „Як користуватися довідковою літературою”;
- „Як читати книгу”;
- „Книга та її роль у житті людини”;
- „Як написати відгук про книгу”;
- „Як вести щоденник читання”;
- „Книга – джерело знань”;
- „Як працювати з каталогами та картотеками”;
- „Як читати журнали та газети”;
- „Як вибрати книгу” та ін.

Отже, з перших кроків шкільного життя учні оволодівають вміння користуватися книгою, свідомо підходять до її вибору.

Робота з популяризації книжкового фонду, виховання бережливого ставлення до книги, до шкільного підручника, проводиться шкільною бібліотекою у ході проведення Всеукраїнського огляду-конкурсу „Живи, книго!”

Шкільний бібліотекар працює у тісній співдружності із класними керівниками, адміністрацією, учителями, батьківськими комітетами. У планах роботи шкільних

бібліотекарів передбачено роботу з учнями щодо збереження підручників, з виховання у них любові до книги. Важливою ділянкою роботи бібліотекаря є організація читацького активу, де приділяється увага вихованню бережливого ставлення до книги, особливо навчальної, почуття відповідальності з неї. Актив читачів – це діти, які систематично читають, охоче беруть участь у масових заходах бібліотеки. Такі активи найчастіше об'єднуються у гуртки „Книжкові лікарні”, „Друзі книги”, які діють при шкільних бібліотеках. Члени гуртків допомагають бібліотекарю видавати книги, вчать ся обробляти нову літературу, слідкують за станом книг, допомагають книги відремонтувати.

У своїй щоденній діяльності бібліотекарі намагаються формувати в учнів інтерес до читання, вчать їх оволодівати культурою читання, створюють належні психолого-педагогічні умови для сприймання, розуміння й оцінки прочитаного, ставлять за мету сформувати особистість в цілому, спроможну адаптуватися у насиченому інформаційному просторі. Чим активніше бібліотека і книга включається в процес національного виховання, засвоєння підростаючим поколінням культурних надбань, тим більше можливостей дає учням-читачам для формування ціннісного ставлення особистості до суспільства і держави; до історичних, культурних й духовних надбань рідного краю; до сім'ї, родини, людей; до себе; до природи; до праці; до мистецтва.

З метою формування патріотичних почуттів, вироблення високого ідеалу служіння народові, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання незалежної української держави, правової культури та розвитку читацького інтересу проводяться тематичні огляди літератури. Проводяться постійно діючі книжкові виставки: „Конституція України – новий відлік часу”; „За здоровий спосіб життя”; „Джерела української педагогіки”; „Сини України”; „Із забуття – в безсмертя”, „Шануймо людей праці”, „Бережімо світлу пам'ять” та багато інших. Книжкові виставки поєднуються з оглядами книжок для дітей-читачів. Бібліотекар дбає про те, щоб підібрана література відповідала віку й інтересам читачів. До огляду він старанно готується: кожную книжку аналізує, шукає цікавого і дохідливого

способу показати і характеризувати її, продумує план огляду, послідовність показу книжок.

Відомо, що виховання працелюбства можливе тільки у тісній єдності з моральним вихованням, з формуванням духовного світу дитини. Праця дає необмежені можливості для реалізації комплексного підходу у формування особистості, для всіх засобів і форм впливу на становлення у дитини громадянських рис. Найважливішою умовою успіху виховання є залучення дітей до участі у найрізноманітніших видах трудової діяльності, до тих, що мають суспільно-корисну цінність. Допомога батькам, заняття в гуртках художньої самодіяльності, технічної творчості, спортивних гуртках і секціях сприяє формуванню моральності дитини, виховання у неї важливих трудових і людських рис. У бібліотеці, як правило, діють такі книжкові виставки: „Трудові традиції нашої школи”, „Вчитися з життя”, „Талановиті руки твоїх предків” [3].

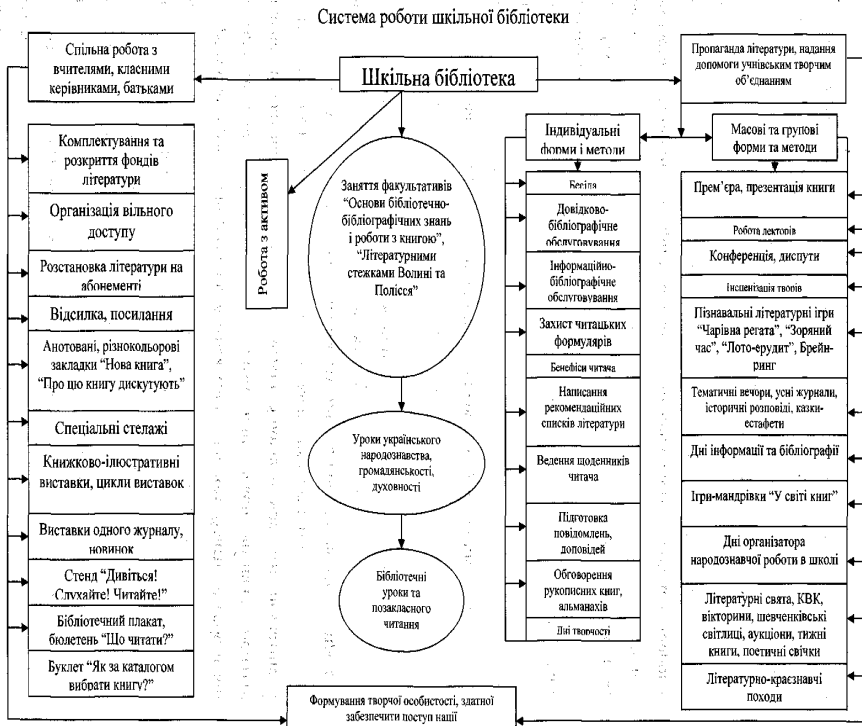
У тісній співпраці вчитель і бібліотекар забезпечують навчально-виховний процес. Вони ефективно використовують різноманітні організаційні форми діяльності учнів, їх відпочинку, допомагають кожному розвинути свої здібності і нахили, зміцнити розумові та фізичні сили. Систематично проводять свята рідної мови, конкурси, колективні читання і обговорення творів, індивідуальних бесід, свят книжки. Учні вивчають життєвий і творчий шлях письменників рідного краю, збирають легенди, пісні, перекази. Проводять тематичні вечори, які стають джерелом пізнавальної інформації, відпочинку школярів.

Бібліотека не стоїть осторонь життя нашої держави. Вона перебуває у вирі всіх політичних та літературних подій, завжди приїде на допомогу педагогічному колективу в проведенні різних заходів, інтегрованих уроків, уроків-диспутів присвячених українському відродженню і духовності, народознавчі свята та літературні кав'ярні, які часто проходять в читальному залі бібліотеки: „Українська людина на зламі століть і епох”, „Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього”, „Від роду – до народу”, „Подорож по Україні”. Такі заходи виховують в учнів почуття національної свідомості, високу духовність, любов до Вітчизни [2].

Висновки. Таким чином, схарактеризована система спільної роботи вчителів та бібліотекарів допомагає учням оволодіти певною сумою знань, засвоїти досвід свого народу, сприяє формуванню національної свідомості, дає змогу формувати громадянина незалежної держави, який знає минуле та сучасне своєї держави, традиції свого народу, вітчизняну та світову культуру.

Слід зазначити, що резерви шкільної бібліотеки у становленні національного виховання далеко не вичерпані. Постійний пошук нових, ефективних технологій, тісний взаємозв'язок і взаємодія з педагогічним колективом, на нашу думку, сприятиме утвердженню шкільної бібліотеки як справжнього культурного, освітнього та інформаційного центру, який реалізовує різноманітні цілі. Серед них чи не найголовніша – виховання громадянина незалежної України.

Таблиця 2

Список використаної літератури:

1. Національна програма
2. Вепронцева С.І. Роль бібліотеки у розвитку творчого потенціалу учня / С.І.Вепронцева // Обдарована дитина. – 2005. – №3. – С. 28-32.
3. Дем'янюк Т.Д. Інноваційні технології трудового виховання учнів. Навчально-методичний посібник / Т.Д.Дем'янюк, Г.Ф.Вознюк, Г.В.Сухoleyстер. – Київ – Рівне : Волинські береги, 2008. – 176с.
4. Жукова Т.Д. Состояние и проблемы развития школьных библиотек России: аналитическая записка / Т.Д.Жукова // Школьная библиотека. 2002. – № 10. – С. 8-13.
5. Мелентьева Ю. П. Библиотека и юношество: поиски взаимопонимания: библиотечное обслуживание как процесс социализации личности /Ю.П.Мелентьева. М., 1999. –160 с.
6. Інноваційні технології громадянського виховання учнівської молоді: наук.-метод. посіб. / Т.Д.Дем'янюк, Т.Ф.Умурзакова, Л.В.Манюк, І.П.Яремчук. –К. : М-во освіти і науки України, Наук.-метод. центр серед. Освіти, 2003. – 263 с.
7. Иванова Е. В. Школьные библиотеки и модернизация образования : попытка осмысления современного состояния и некоторые тенденции развития / Е.В.Иванова // Библиотека в школе. 2002. – № 23. – С.2-3.
8. Педагогическая энциклопедия / Под ред. И.А.Каирова. – М.: Советская энциклопедия, 1964. – Т.1. – 832с.
9. Система позакласної роботи у восьмирічній школі. / За ред І.А.Винниченко, Е.М.Марієнгоф. – К.: „Радянська школа”, 1968. – 418с.
10. Чудинова В. П. Руководство чтением: взгляд социолога / В.П.Чудинова // Информационный бюллетень РБА. 2006. – № 40. – С. 54-56.
11. Ястребцева Е. Н. Школьный библиотечный медиацентр: от идеи до воплощения: методические рекомендации для библиотекарей, учителей, администрации школ / Е.Н.Ястребцева. – М.: БМЦ, 2001. 192 с.